

‘Misschien is het wel te laat’

Wordt Mosoel in Irak niet heroverd, dan rest christelijke bevolking slechts emigratie

- ▶ Vervolging christenen vond in Irak al meermaals plaats
- ▶ Wat IS-rebellen doen, is niet dé islam
- ▶ Koerden hebben belang bij aanwezigheid christenen

Erik DE SMET

Door de opmars in Irak van de rebellen van de Islamitische Staat (IS) lijkt de vlakte van Nineve stilaan gezuiverd van christenen. Tienduizenden christelijke vluchtelingen streken alvast neer in het veiliger geachte autonome Koerdische deel van Irak. Het is het zoveelste hoofdstuk van een triest verhaal. In 2003 telde Irak nog meer dan een miljoen christenen, nu nauwelijks 300.000.

De christenen in het Midden-Oosten verstoren ons simplistische beeld dat de hele regio islamitisch zou zijn. In het Westen beseffen we te weinig hoe wezenlijk de rol van christenen in de regio altijd al was. Dat zegt ook Herman Teule, hoogleraar aan de universiteiten van Nijmegen en Leuven en kenner van het oosterse christendom.

„Vergeet niet dat in het Midden-Oosten christenen zich tot de oorspronkelijke bevolking mogen rekenen. Ook is het christendom er ouder dan de islam”, zegt Teule. „Bovendien begrijp je de werkelijkheid niet als je de bijdrage van de christenen niet erkent. Zij gaven de samenleving in hun respectieve landen mee vorm en ze voerden er het heilzame idee van de scheiding tussen godsdienst en staat in.”

„Kleine christelijke politieke partijen in Irak opperden dat in de vlakte van Nineve nu best een autonome christelijke enclave wordt uitgebouwd”, vervolgt Teule. „Kerkleiders zoals de Chaldeeuwse patriarch zien dat echter terecht niet zitten. Zo marginaliseer je de christenen en laat je hen zich terugtrekken uit de samenleving.”

Verwoeste kerken, christenen die voor de keuze worden gesteld: zich bekeren tot de islam of opkrassen... Wat de christenen thans meemaken, is echter niet uniek in de geschiedenis. Teule wijst op soortgelijke vervolgingen in de dertiende eeuw en op de zogeheten Assyrische genocide in 1915. Maar hij relativeert: „Christenen in de islamitische wereld louter beschouwen als vervolgd is echter al even eenzijdig. Er waren ook periodes van dialoog en interactie. Misschien moeten we maar eens proberen de geschiedenis van de vriendschap tussen christenen en moslims te schrijven. Wat IS nu allemaal doet, is niet de islam. Het zijn ontsporingen geboren uit frustratie. IS is niet representatief voor de islam.”

„Christenen in Midden-Oosten slechts als vervolgd beschouwen, is evenzeer eenzijdig”

In de praktijk zijn er in Irak echter nog slechts christenen te vinden in de hoofdstad Bagdad en in de Koerdische autonome regio. Paulus Sati, redemptorist en priester van de Chaldeeën in Antwerpen, is zelf geboren in Mosoel en blijkt, als we bellen, klaar

te staan om af te reizen naar Irak. „De regering van de Koerdische regio beschermt de christenen”, legt hij uit. „Daarvoor zijn we hen dankbaar, maar weet ook dat de vluchtelingenstroom op gang kwam nadat de Koerdische troepen zich uit de vlakte hadden teruggetrokken.”

De voorbije jaren werden, met geld van de Koerden, rond de stad Erbil 150 christelijke dorpen opgetrokken, compleet met kerk. Daar hebben de Koerden natuurlijk belang bij. Christenen opvangen stemt westerse mogendheden mild, op termijn misschien zelfs voor het idee van een onafhankelijk Koerdistan.

Dat verandert echter niets aan de rampzalige humanitaire toestand van de vluchtelingen op dit moment. Ze stroomden samen in parochiezalen en rond kerken. Ze steken aandoenlijke bordjes omhoog met het opschrift: „Help ons te emigreren.”

„In een brief aan de Europese Unie en aan de Verenigde Staten stelt de patriarch, mgr. Sako, dat er nog maar twee mogelijkheden resten”, zucht pater Sati. „Ofwel zuivert de internationale gemeenschap gewapenderhand de vlakte van Nineve van jihadisten en helpt ze de christelijke vluchtelingen terug te keren naar hun haardsteden, ofwel verlaten de christenen het gebied.”

Is er nog hoop, nu Irak lijkt te imploderen? „Misschien is het wel te laat”, zucht Herman Teule. „Ik had nooit gedacht dit ooit te moeten zeggen. Nochtans blijf ik geloven dat christenen ook in het nieuwe Irak een rol kunnen spelen. De Iraakse grondwet biedt een kader waarbinnen de diverse groepen kunnen samenleven en dat nieuwe Irak zal er ooit komen, daarvan ben ik overtuigd.”

STANDPUNT

Bert CLAERHOUT

De zomer van 2014 herinnert ons aan die van 1914

„Schrijnende beelden van wrakstukken van het neergeschoten Maleisische passagiersvliegtuig MH17 in de velden van Oost-Oekraïne, van het bergen van de stoffelijke overschotten van de 298 slachtoffers in een koeltrein, van de bombardementen waarmee de Israël's nog maar eens Gaza en zijn bewoners platwalsten. Beelden ook van de gruwel en de vluchtelingenstroom die gepaard gingen met de opmars van de extremistische beweging Islamitische Staat (IS). Nee, een vrolijke zomer was het niet. Integendeel, de tragedies die zich de afgelopen maanden aan Europa's oostelijke grens en in het Midden-Oosten afspeelden, leren eens te meer hoe wankel de huidige wereldorde is.

Na de val van de Berlijnse Muur in 1989 en de daaropvolgende implosie van het communisme, zijn we in Europa weliswaar gewend geraakt aan een eindeloze reeks oorlogen en conflicten op andere continenten, maar een oorlog bij ons leek onvoorstelbaar. Zelfs de jarenlange burgeroorlogen in het voormalige Joegoslavië brachten die overtuiging niet of nauwelijks aan het wankelen. De druk van Moskou was verdwenen en we focusten op de groei van de Europese eenheid en de stabiliteit van de euro. De dood van de 298 inzittenden van MH17 – het merendeel Nederlanders – op donderdag 17 juli, maakte evenwel dat de chaos door de burgeroorlog in Oekraïne, ons rechtstreeks raakte. De retoriek van de Koude Oorlog leek op slag teruggekeerd.

Terzelfder tijd verdween de bijna laatste sprankel hoop op een oplossing voor het Israëlisch-Palestijnse conflict. De onverzoenlijkheid en wederzijdse haat tussen de beide partijen bereikten deze zomer immers een nieuw hoogtepunt. Het geweld dat de Israël's aan de dag legden, had veel weg van het aansturen op de totale vernietiging van de vijand, met inbegrip van weerloze burgers, vrouwen en kinderen. Opvallend daarbij was de gelatenheid waarmee de Arabische wereld reageerde op het conflict in Gaza. Geen enkel Arabisch land blijkt nog bij machte een verzoenende rol te kunnen spelen en/of een vredesbestand op te leggen. De Arabische Lente, die drie jaar geleden begon, bracht niet de verhoopde democratie, maar veroorzaakte chaos en geweld. Veel Arabische landen kampen dan ook met eigen problemen: rivaliserende partijen, vluchtelingenstromen, oprukkende jihadisten en daarbovenop nog een kwakkelende economie.

De al even snelle als gewelddadige opmars in Syrië en Noord-Irak van de IS – die een kalifaat wil uitroepen met de sharia als wetgeving – gaf de crisis in het Midden-Oosten bovendien een nieuwe dimensie. Christenen, Koerden, maar ook moslims van een andere gezindte moesten massaal op de vlucht slaan of werden vermoord. Dit keer kon VS-president Barack Obama de chaos in Irak – waar de Amerikanen grotendeels mee verantwoordelijk voor zijn – niet langer negeren. De opmars van de IS werd door luchtaanvallen gestopt, maar het blijft een open vraag hoe het verder moet. De motieven van de vele milities en hun geldschietters in het Midden-Oosten zijn nauwelijks nog te doorgronden en de bondgenootschappen haast niet meer uit elkaar te houden.

Donetsk, Gaza, Irak. Op het eerste gezicht hebben de conflicten die zich daar afspeelden weinig gemeen. Tenzij de haat en de brutaliteit, als ook de onmacht van de internationale gemeenschap om ze op te lossen en het bloedvergieten te stoppen. Toch is er meer. De duizenden slachtoffers die deze zomer te betreuren vielen, waren veelal onschuldig. Ook tijdens de Eerste Wereldoorlog, die deze zomer uitgerekend honderd jaar geleden begon, sneuvelde massaal weerloze burgers. Deze maand werden zij bij allerlei plechtigheden herdacht. Staats- en regeringsleiders lieten daarbij niet na Europa op zijn historische verantwoordelijkheden te wijzen. „Neutraal blijven, in welk conflict dan ook, is geen optie”, luidde het. Mooie woorden, maar daar hadden de inwoners van Gaza en de vervolgd christenen in Noord-Irak op dat moment weinig aan.”

De opmars van de Islamitische Staat veroorzaakt een humanitaire catastrofe. © Reporters